

ZOOGDIERBESCHERMING EN DE FLORA- EN FAUNAWET

Meta Rijks & Peter Lommerse

Volgens de laatste berichten zal de Flora- en faunawet komend jaar in werking treden. Nu is dit al sinds de behandeling van de wet in de Tweede Kamer in 1998 meerdere keren gezegd, maar inmiddels lijken alle voorbereidingen zo ver gevorderd dat het zeer waarschijnlijk wel gaat lukken.

De Flora- en faunawet is bedoeld om de bescherming van (in het wild levende) planten- en diersoorten in één wet te bundelen. Dit in tegenstelling tot de situatie nu waar deze bescherming verspreid is over onder andere de Jachtwet, de Vogelwet, de Nuttige Dierenwet, en een deel van de Natuurbeschermingswet. Wetten die dan ook (deels) door de Flora- en faunawet zullen worden vervangen.

Raamwet

Om te beginnen is het een zogeheten raamwet. Dat betekent dat onderwerpen via Algemene Maatregelen van Bestuur (AmvB's), Ministeriële Regelingen, en bij deze wet zelfs via Provinciale Verordeningen nader ingevuld worden. Hierdoor is het mogelijk om onderdelen in de toekomst aan te passen zonder dat er een wetswijziging, een lange en ingewikkelde procedure, nodig is.

Uitgangspunt van de wet is dat alle inheemse zoogdieren, amfibieën, reptielen en de meeste vissoorten beschermd worden, alsmede alle van nature binnen de Europese Unie voorkomende vogelsoorten. Uitzondering hierop zijn de huismuis, bruine rat en zwarte rat. Het is onder de Flora- en faunawet verboden om een tot deze soorten behorend dier te doden, verwonden, vangen, bemachtigen, verontrusten, etcetera. Voor jacht wordt een uitzondering gemaakt, evenals voor beheer en schadebestrijding. In het Besluit aanwijzing dier- en plantensoorten Flora en faunawet (een AmvB) zijn de beschermde plantensoorten vermeld, met de reden van bescherming. Ook in dit besluit genoemd zijn de overige beschermde

diersoorten, waaronder insecten, kreeftachtigen en slakken. Gedomesticeerde dieren vallen niet onder de Flora- en faunawet, maar onder de Gezondheid en Welzijnswet voor Dieren. Zo blijft het mogelijk om bijvoorbeeld tamme konijnen of fretten te houden.

Jacht

De Flora- en faunawet maakt een nadrukkelijk onderscheid tussen 'jacht' en 'het beperken van de stand van een soort' uit oogpunt van beheer en schadebestrijding. Jacht is het 'oogsten uit de natuur', en is toegestaan op zes soorten: haas, konijn, fazant, wilde eend, houtduif, en patrijs. Op de laatste soort wordt de jacht niet geopend zolang deze op de rode lijst staat. De zes soorten waarop gejaagd mag worden heten in de wet 'wild'. Voor deze 'wildsoorten' geldt een deel van de verbodsbepalingen niet, zoals het verbod om dieren te veront- rusten of te doden. Bejaging van wildsoorten is overigens alleen mogelijk als de jacht geopend is en dan nog onder aanvullende voorwaarden, zoals nu ook in de Jachtwet geregeld. In beschermde natuurgebieden is de jacht niet geopend; het gaat dan om gebieden die onder de Natuurbeschermingswet zijn aangewezen als (staats-)natuurmonument, wetlands die onder de Ramsarconventie zijn aangemeld en de Speciale Beschermingszones die voor de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn zijn aangewezen.

Beheer en schadebeperking

Soorten die niet in hun voortbestaan zijn bedreigd en waarvan bekend is dat zij 'veelvuldig belangrijke schade aanrichten' kunnen op een landelijke of pro-

Edelhert in de Oostvaardersplassen. Onder de Flora- en faunawet mag populatiebeheer van deze soort alleen nog plaatsvinden in gebieden groter dan 5000 hectare. Foto: Meta Rijks

vinciale vrijstellingslijst geplaatst worden. Voor deze soorten zijn dan (een deel van) de beschermende bepalingen niet van toepassing. Onder schade wordt verstaan belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, wateren en bedrijfsmatige visserij. De landelijke schadesoorten worden aangewezen in het Besluit beheer en schadebestrijding diersoorten, aangevuld met Provinciale verordeningen voor provinciale schadesoorten die slechts in delen van het land schade aanrichten. Op basis van deze vrijstellingen kan een grondgebruiker de aangewezen soorten (laten) bestrijden. Als landelijke schadesoorten zijn op dit moment aangewezen: mol, konijn en houtduif. In een Ministeriele Regeling wordt nog per soort aangegeven welke handelingen (verjagen of bejagen) zijn toegestaan. De reden dat het konijn en de houtduif, immers wildsoorten, ook als vrijgestelde landelijke schadesoorten zijn aangewezen is dat zij zo ook buiten

het jachtseizoen schade kunnen veroorzaken en dan bestreden mogen worden. Het Besluit beheer en schadebestrijding geldt voor twee jaar, daarna wordt opnieuw beslist over welke soorten op de lijsten moeten voorkomen. Als provinciaal vrijgestelde soorten worden onder meer aangewezen: bosmuis, veldmuis, haas, huismus, ringmus, spreeuw, een aantal ganzensoorten, diverse kraaiachtigen, meerkoet, smient en knobbelzwaan. Ook voor deze soorten zal telkens aangegeven worden welke handelingen toegestaan zijn, waarbij ook geldt dat bestrijden niet automatisch betekent dat de soort ook gedood mag worden.

Ontheffing

Naast de algemene vrijstellingslijst bestaat ook de mogelijkheid om met behulp van een meer specifieke ontheffing een soort te bestrijden, bijvoorbeeld verjagen of doden. Het gaat dan vooral om soorten die niet altijd schade veroorzaken en/of soorten die uit oogpunt van populatiebeheer gereguleerd moeten worden. Om in aanmerking te

In geval van schade kan een ontheffing aangevraagd worden om de vos te bejagen. Foto: Jasja Dekker

komen voor een ontheffing is een planmatige aanpak door meerdere (aangrenzende) jachthouders vereist. Jachthouders zijn de mensen die het recht hebben om op een bepaald gebied te jagen, hoewel zij niet zelf jager hoeven te zijn, maar bijvoorbeeld een grondeigenaar of grondgebruiker. Zij moeten zich in een faunabeheereenheid verenigen. Een faunabeheereenheid is dus niet hetzelfde als een wildbeheereenheid (een samenwerkingsverband van jagers). Voor dat hele gebied moet een faunabeheerplan worden opgesteld voor alle soorten waarvoor een ontheffing aangevraagd wordt. Een ontheffing kan verleend worden in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of de veiligheid van het luchtverkeer, ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, bedrijfsmatige visserij en wateren en ter voorkoming van schade aan Flora en fauna. Andere bijzondere belangen waarvoor een ontheffing verleend kan worden kunnen in een AMvB worden aangewezen. In het bovengenoemde Besluit beheer en schadebestrijding die-

ren zijn onder andere ontheffingsmogelijkheden opgenomen voor schade aan-gericht door steenmarters, vossen (bij sierpluimvee) en schade door konijnen aan sportvelden (waar normaal niet geschoten mag worden in verband met veiligheid burgers). Ook kunnen in de ontheffing beperkingen opgenomen worden ten aanzien van de handelingen die toegestaan zijn, de perioden waarbinnen deze mogen plaatsvinden én kunnen deelgebieden uitgesloten worden (bijv. een rustgebied of een speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn). Voor edelherten, damherten, reeën en wilde zwijnen geldt, als het om populatiebeheer gaat (en dus niet schadebestrijding), een extra bepaling: zij mogen alleen worden gedood op terreinen waarvoor een faunabeheerplan bestaat dat tenminste 5000 hectare bestrijkt.

Tenslotte kunnen de gedeputeerde staten van provincies bepalen dat de stand van bepaalde schadelijke diersoorten móet worden beperkt. Dat kunnen inheemse diersoorten zijn, maar ook

exoten, zoals muskusratten, verwilderde dieren, zoals katten en duiven, of meeuwenkolonies. Zij kunnen voor de uitvoering ook (categorieën van) personen aanwijzen, en kunnen zelfs bepalen dat de handelingen die dan moeten worden verricht kunnen plaatsvinden tegen de wil van de eigenaar/grondgebruiker.

Habitatbescherming

Op kleine schaal wordt ook bescherming van de habitats van inheemse planten- en diersoorten in de Flora- en faunawet geregeld. Provincies kunnen gebieden die van wezenlijke betekenis zijn voor een beschermde plant- of diersoort aanwijzen als 'beschermde leefomgeving'. Het gaat dan om kleine, duidelijk bepaalde elementen in het landschap of gebouwde objecten: houtsingels, bomen/boomgroepen, poelen, forten, ruïnes, etcetera. Deze maatregel is bedoeld als aanvulling op de Natuurbeschermingswet en de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen, die zich op de grotere terreinen richten.

Conclusie

Hoewel de Flora- en faunawet een ingewikkeld geheel geworden is, is de bescherming van zoogdieren onder deze wet redelijk geregeld. Voor de bedreigde zoogdieren zal er niet veel veranderen, voor de 'wildsoorten' evenmin. Voor de overige soorten is het winstpunt de verplichting om een faunabeheerplan op te stellen als basis voor het aanvragen van een ontheffing. Dit betekent voor de jachthouders (oftewel grondgebruikers) een behoorlijke omslag: van hen wordt voortaan een veel grotere inspanning vereist om ontheffingen te krijgen. Wanneer de beoordeling van de ontheffingsaanvragen serieus genomen wordt door de provincies en er daarnaast de handhaving goed gebeurt kan het effect van de wet positief zijn. Wanneer de handhaving in het veld niet voldoende is zullen de aangescherpte eisen voor het verkrijgen van vergunningen er ook toe leiden dat sommigen die moeite niet meer nemen en 'buiten de wet om' gaan handelen. De voortdurende vergiftiging van roofvogels en stroperij in Nederland bewijst dat 'wederrechtelijk handelen' voor sommigen lieden nog altijd een optie is.

Daarnaast zal de periodieke herziening van de vrijstellingslijsten zal iedere keer leiden tot heftige discussies en pogingen door belangengroepen tot beïnvloeden van het beleid om soorten juist wel of

juist niet op de lijst te laten zetten. Het is te hopen dat de lijsten hierdoor niet om de zoveel tijd ingrijpend wijzigen, dat leidt vooral tot verwarring, óók bij degenen die de wet moeten handhaven. Het moge duidelijk zijn dat in dit stukje niet alle aspecten noch alle details van de Flora- en faunawet besproken zijn; degenen die zich verder in de wet willen verdiepen kunnen de volledige tekst en bijbehorende AMvB's vinden op <http://www.minlnv.nl/thema/groen/ffwet/notatgf.htm>

